

Петро НАЗИМКО

ШЛЯХАМИ СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Воробей Р. Б. Формування та становлення системи місцевих органів державної влади та управління в Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття. – Чернігів: КП “Видавництво “Чернігівські обереги”, 2009. – 354 с.

Цього року вийшла в світ монографія кандидата наук з державного управління, директора Державного архіву Чернігівської області Раїси Воробей з

теорії та історії державного управління, що дає можливість проаналізувати процес державотворення на губернському рівні у певний період – другій половині ХІХ – початку ХХ століття.

Останнім часом дослідженням цього періоду приділяють значну увагу науковці: історики, юристи, економісти, культурологи, філософи, політологи та фахівці з державного управління. Цей період вважається визначальним для багатьох процесів. У той час на українських землях, що входили до складу Російської держави, відбувалися широкомасштабні прогресивні реформи як суспільного життя, так і органів влади та місцевого самоврядування. Було напрацьовано великий управлінський досвід, який потребує ретельного та виваженого дослідження. Навряд чи у кого-небудь може виникнути сумнів, що проблеми прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень у сучасній Україні цікавлять не лише дослідників. Вони є предметом часом дуже гострих дискусій представників різновекторних політичних сил, громадськості, постійним предметом обговорення власне управлінців. Неодмінною складовою згаданого обговорення є апелювання до досвіду минулого, акцент на необхідності всебічного врахування вже напрацьованих управлінських технологій, їхніх “позитивів” і “негативів”, раціональної адаптації до викликів і вимог сучасності. Вже з огляду на це неважко усвідомити важливість, актуальність і значущість роботи Р. Б. Воробей, яка на прикладі Чернігівської губернії аналізує досвід формування та становлення системи місцевих органів державної влади та управління в Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття.

Слід звернути увагу на самостійність авторських підходів та практичну спрямованість положень монографії. У роботі відчувається авторська позиція, підкріплена значним фактичним матеріалом. Окремо

© Петро Назимко, 2009

необхідно підкреслити високу культуру презентації використаних автором джерел. При написанні монографії використана джерельна база, що складається з чотирьох основних груп. Перша – це нормативно-правові акти всіх рівнів, що регламентують порядок утворення, функції і структуру місцевих органів влади і управління. Другу групу джерел складають архівні документи. Документи Державного архіву Чернігівської області становлять основну частину архівних джерел, використаних у дослідженні. У роботі використано також документи фондів Російського державного історичного архіву Санкт-Петербурга, що стосуються діяльності Чернігівської губернії визначеного періоду. До третьої групи джерел входять друковані матеріали другої половини ХІХ – початку ХХ століття, а саме, газета “Черниговские губернские ведомости” та збірка “Земский сборник Черниговской губернии”. Четверту групу джерел становлять мемуари сучасників процесу державотворення країни середини ХІХ – початку ХХ століть.

Монографія складається з п’яти частин, що розкривають теоретико-методологічні засади теми цієї роботи, визначають місце та роль у губерньській адміністративній системі губернатора, його канцелярії та місцевих органів управління, а також губерньського правління та відомчих (територіальних) органів влади і управління. Окремий розділ присвячений розкриттю та аналізу відносин державних органів з органами земського та міського самоврядування у визначений період.

Автор наголошує: незважаючи на те, що рівень самостійності і оперативності у прийнятті губернатором рішень був обмежений вищою владою, інститут губернатора у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття можна визначити як місцевий орган державної влади, який був наділений державно-владними повноваженнями з управління губернією та правом участі у вирішенні питань судової влади і діяльності органів земського та міського самоврядування. Управління губернією губернатор здійснював також за допомогою колегіально-дорадчих місцевих органів управління, поштовх до заснування яких дали буржуазні реформи другої половини ХІХ століття. Переважна більшість таких установ були “присутствія”. У своїй роботі автор також доводить, що окремий статус мали губерньські дворянські зібрання, які суттєво впливали на прийняття рішень губернатором та вимагали врахування їхніх рекомендацій, особливо з питань кадрових призначень чиновницького складу губернії.

Особливу увагу привертають матеріали, присвячені діяльності Чернігівського губерньського правління, причому автор вперше серед досліджень визначеної тематики, проаналізувавши різноманітні архівні документи, схематично наводить структуру цього головного адміністративного органу управління губернії. Окрім цього, у монографії поряд з текстовим розкриттям процесу формування та становлення системи

органів державної влади та управління губернського рівня на матеріалах Чернігівської губернії у період другої половини ХІХ – початку ХХ століття, складено загальну схему її побудови, де наочно показано всю структуру складових управлінської системи.

Нарешті, надзвичайно цікава і корисна інформація щодо вимог до проходження державної служби у визначений автором період знаходиться у додатках монографії. “Устав о службе гражданской”, яким керувалися чиновники, у тому числі і губернських установ, допомагає зрозуміти їхній соціальний склад та освітній рівень, а також основні правила роботи державно-управлінських структур того часу.

Загалом, монографія має неабияке наукове значення; створює передумови для подальшої наукової розробки проблематики з питань формування, становлення та особливостей функціонування місцевих органів державної влади і управління вказаного періоду. Сформульовані пропозиції та висновки можуть бути використані для практичного застосування позитивного досвіду організації діяльності деяких складових системи губернських адміністративних установ у роботі сучасних структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, а також для підготовки та викладання дисциплін з теорії та історії державного управління, історії держави і права України.

Петро НАЗИМКО

Шляхами створення Української Держави

Характеризується монографія Р. Б. Воробей “Формування та становлення системи місцевих органів державної влади та управління в Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття”. На прикладі Чернігівської губернії, на підставі архівних документів автор аналізує діяльність губернських державно-управлінських структур.

Ключові слова: губернатор; губернське правління; управлінське рішення; орган державної влади.

Петр НАЗИМКО

Путиями создания Украинского Государства

Характеризуется монография Р. Б. Воробей “Формирование и становление системы местных органов государственной власти и управления в Украине во второй половине ХІХ – начале ХХ столетия”. На примере Черниговской губернии, на основании архивных документов автор анализирует деятельность губернских государственно-управленческих структур.

Ключевые слова: губернатор; губернское правление; управленческое решение; орган государственной власти.

Petro NAZYMKO

By the ways of the Ukrainian State-building

Monography of R. B. Vorobey “Formation of system of local state governing bodies in Ukraine in the second half of XIX – in the beginning of XX century” is characterises. On an example of the Chernigiv province, on the basis of archival documents the author analyzes activity of the provincial state administrative structures.

Keywords: the governor; provincial board; the administrative decision; public authority.